

# Fotografie



# Zdroje

- Liz Wells (ed.), *Photography: A Critical Introduction*, London, New York 2001, 2002.
- Susan Sontagová, *O fotografii*. Brno – Litomyšl 2002.
- Jaroslav Anděl, *Příběh moderního média. Česká fotografie 1840–1950*. Praha 2004.
- Karel Císař (ed.), *Co je fotografie?* Praha 2004.
- Roland Barthes, *Světlá komora: poznámka k fotografii*. Edited by Miroslav Petříček. Vyd. 2., upr. Praha 2005.
- Marta Filipová – Matthew Rampley (eds.), *Možnosti vizuálních studií. Obrazy-texty-interpretace*. Brno 2007.

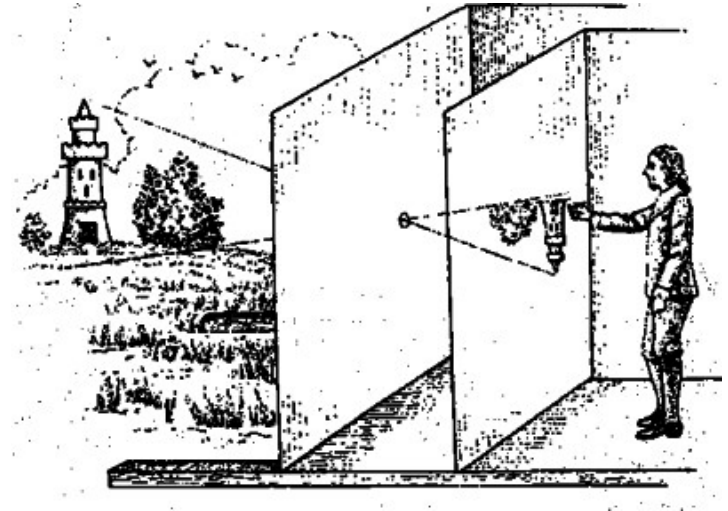
Za velkou část textových podkladů pro tuto prezentaci patří dík Mgr. Jiřímu Pátkovi z Moravské galerie v Brně.

# Co je fotografie?

- z řec. fós, fótos = světlo, grafein = rýt, psát
- tužka přírody
- zrcadlo s pamětí
- stopa reality
- věčná konzerva právě přítomného času
- sdělení bez kódu

Tradiční teoretické uvažování o fotografii: je otiskem skutečnosti, ale zároveň je schopna uměleckého výrazu. Nové přístupy: W. Benjamin, R. Barthes, S. Sontagová aj.

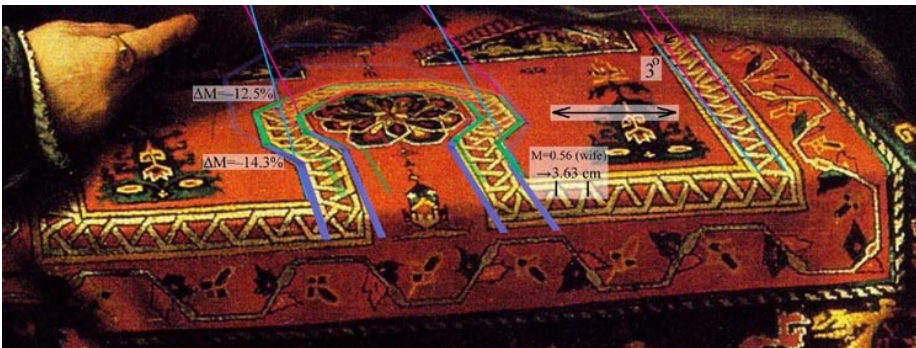
# Camera obscura



- Černý box s malým otvorem v jedné stěně. Otvorem se na vnitřní stranu promítá vnější obraz. Camera obscura sloužila orientálním učencům už asi v 11. století jako pomůcka pro pozorování jevů na obloze. Rovněž byla pomůckou pro zábavu a obveselení. Seriózně ji používali ke svým zkoumáním Roger Bacon, Leonardo da Vinci ad. V okamžiku objevu lineární perspektivy byla využívána jako pomůcka pro malíře, sloužící k co nejdokonalejšímu zobrazení předlohy.
- Tradičně bývá spojována s vynálezem fotografie, a to i přesto, že nikdy nevyužívala ani chemismu, ani neposkytovala přesné mechanické zachycení promítaného.

# Exkurz: Využití projekčních optických pomůcek v malířství?

- David Hockney, *The Secret Knowledge. Rediscovering the Lost Techniques of the Old Masters* (2001), česky *Tajemství starých mistrů* (2003)
- Autor se snaží doložit, že realistické efekty, jichž začali využívat nizozemští mistři 15. století a které v další tradici evropského malířství hrály důležitou roli, byly vytvářeny za pomoci optických pomůcek umožňujících projekci zobrazeného.
- Kritika jeho tezí jako nedostatečně doložených, např. Suzan Sontag psala o „warholizaci malířství“.



Lorenzo Lotto, *Manžel a manželka*, 1523, detail obrazu

Hockney a fyzik Falco dokazují, že vysoká míra realismu musela být dosažena za pomoci optických pomůcek.

<http://www.optics.arizona.edu/SSD/art-optics/scientific.html>

# Počátky fotografie

**Daguerrotyp, 1839**

Louis Daguerre

Nicephore Niepce

*Daguerre, Zátíší v ateliéru, 1837*



**Calotyp, 1841**

Hippolyte Bayard

Fox Talbot

*Bayard, Autoportrét jako utopený muž, 1840*



# Rozdíl mezi daguerrotypem a calotypem

- Daguerrotyp je fotografický obraz na měděné postříbřené destičce. Jako takový je unikát. Technika daguerrotypu nefunguje jako multiplikační. R. 1839 ji vynalezl Louis Jacques Mandé Daguerre.
- Calotyp vynalezl r. 1841 William Henry Fox Talbot. Pracuje na principu negativ-pozitiv a je tedy teoreticky schopen poskytnout neomezené množství kopií.
- Daguerrovým předchůdcem byl Joseph Nicéphor Niépce, francouzský badatel v oblasti fotografie, který dělal první pokusy s kovovou deskou zcitlivělou asfaltem. Od něj pochází první známý fotografický obraz z r. 1826. Později na základě smlouvy sdělil Mandé Daguerrovi své poznatky a on částečně na jejich základě vynalezl daguerrotyp. V té době byl už Niépce po smrti.



První známá fotografie: J. N. Niépce, 1826



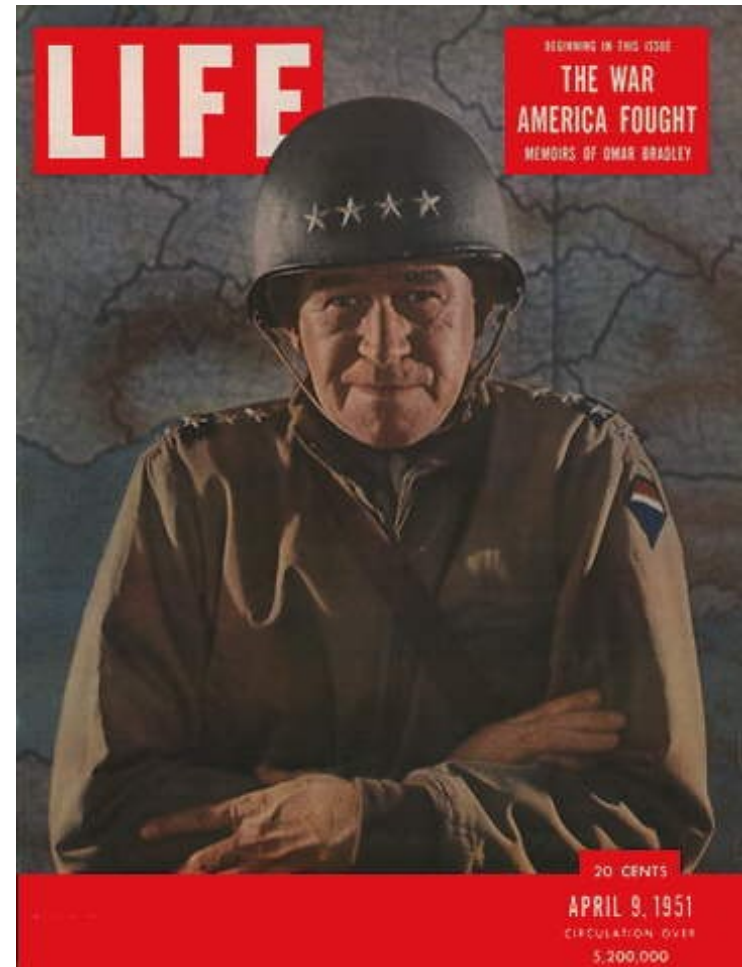
# Polotónová reprodukce a rotační hlubotisk

- R. 1890 patentoval Karel Klíč rotační hlubotisk, který umožnil polotónovou reprodukci, a tím i využití fotografie v tištěných médiích.
- Od tohoto momentu se fotografie jako „objektivní obraz“ stává vlivným nástrojem formování společenského vědomí. Do této doby sice sloužila jako novinová ilustrace, ale zprostředkovaně, prací zručného rytce byla přenesena na matrici ze zimostrázového dřeva.

# Zlatý věk fotožurnalismu

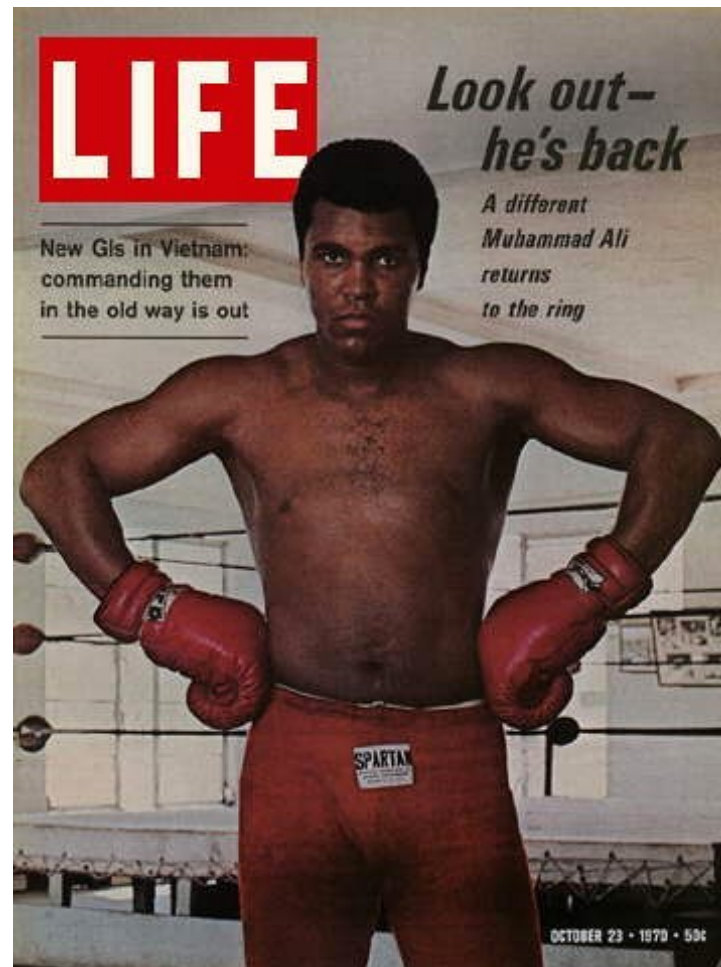
30.-60. léta 20. stol.

Vu, Illustration, Life ... Mladý svět



# Týdeník Life ve 40.-60. letech

Gordon Parks: „Fotoaparát je mou zbraní proti věcem, které kdekoli ve vesmíru nemám rád, a nástrojem, jak ukážu krásné věci kdekoli ve vesmíru.“



# Rozšíření fotografie mezi amatéry

- Podnikatel Georg Eastman nabídl veřejnosti v r. 1888 malý, levný a snadno ovladatelný fotoaparát (Kodak No 1), který opatřil dokonalým postprodukčním servisem. Jeho heslo: „*Vy zmáčknete knoflík, my uděláme zbytek.*“
- Zákazník vyfotografoval daný počet snímků, který byl k dispozici v aparátu, odeslal aparát do laboratoře, kde mu vyvolali snímky a zaslali mu je zpět spolu s aparátem a nově nabitým filmem. Tak vstoupilo fotografování do nejširších vrstev obyvatelstva.
- Susan Sontagová, *O fotografii*, 1973 (české vydání 2002): „*Od nedávna má fotografie tak široké uplatnění, že ji většina lidí neprovozuje jako umění. Je hlavně společenským ritem, obranou před úzkostí a prostředkem moci.*“

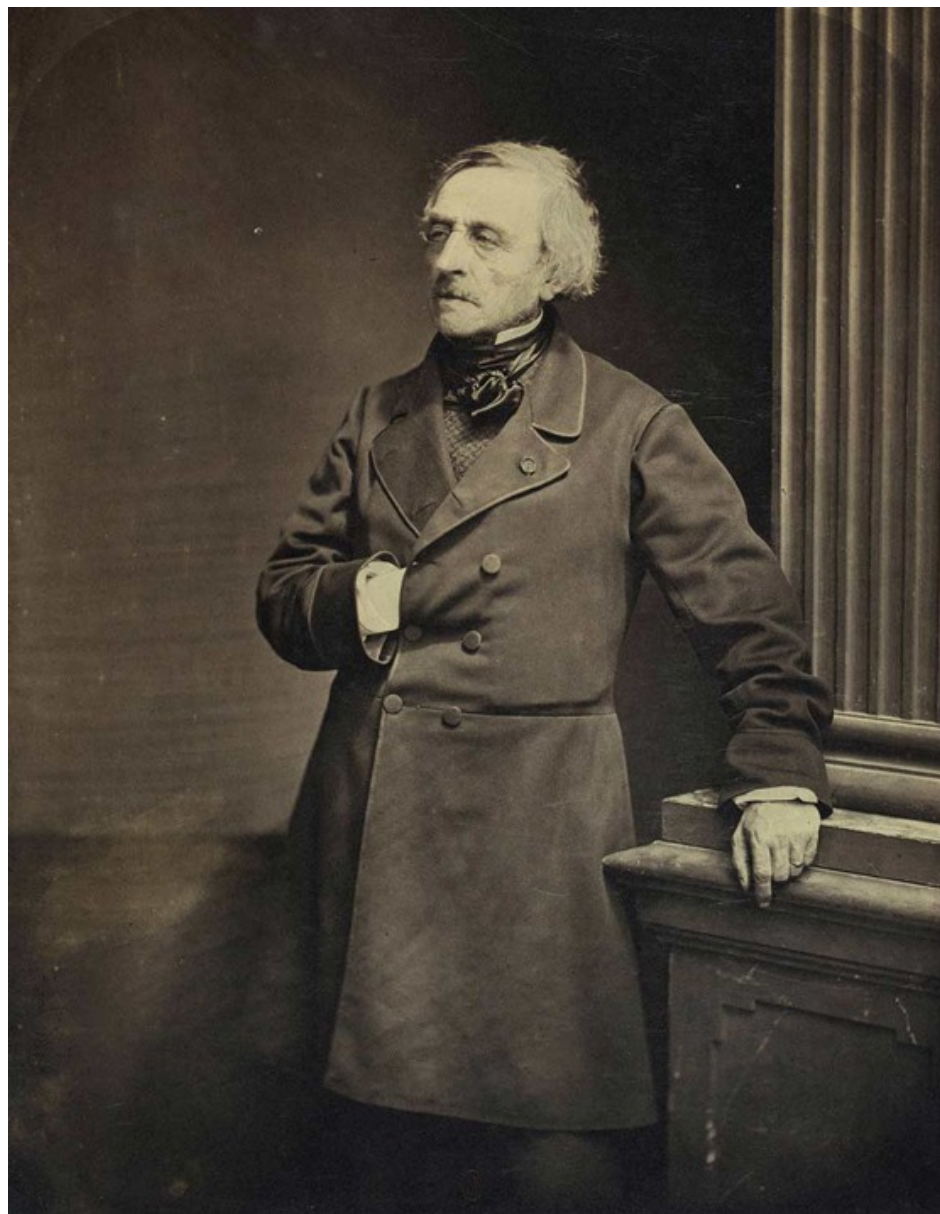
# Hnutí umělecké fotografie

## Piktorialismus

- V Evropě se ve 2. polovině 19. století formuje tzv. hnutí umělecké fotografie (Kunstphotographie). Má v podstatě spolkový charakter vtělený do Camera klubů (stanovy, schůze, výlety, výstavy). Hnutí našlo odezvu v bohatší části společnosti (lékaři, bankéři, továrníci, důstojníci atd.), jeho ambicí bylo postavit fotografii jako mechanické zobrazení na roveň tradičnímu výtvarnému umění. Jeho propagátorem a teoretikem byl Alfred Lichtwark, ředitel hamburské Kunsthalle. Už v 90. letech mělo hnutí slušnou základnu v mnoha evropských městech (Vídeň, Berlín atd.).
- Piktorialismus, jehož počátky spadají do doby kolem 1860, působil především v době secese. Vyjadřuje touhu přiblížit fotografii malířství. Dělo se tak nejen prostřednictvím zobrazovacích schémat, která čerpají z tradičních žánrů: krajina, zátiší atd., ale i vizuální podobou fotografického printu. Ten byl pomocí tzv. tvárných technik (bromolejotisk, olejotisk, pigment, gumotisk) stylizován do grafické podoby. Šlo o to zakrýt veristickou podobu fotografie. Obsahově mnohdy těžil ze secesní symboliky.

Fotografie soutěží  
s malířstvím:

Adam Salomon,  
Portrét Jeana  
Jacquese Ampéra  
cca 1860



Piktorialistická fotografie  
Henry Peach Robinson  
Fading away, 1858





František Drtikol  
Salome  
1913  
bromolejotisk



# Nová fotografie

- Modernistická vize fotografie, která vidí ve fotografii současné médium, držící krok s moderní dobou. Nová fotografie v podstatě vylučuje ideály umělecké fotografie, hlavně striktně odmítá metodu ušlechtilých fotografických tisků, stylizujících fotografii do postavení, které jí není vlastní. Fotografie nemusí napodobovat malířství, protože má vlastní specifika a z nich vycházející poslání. Aktuální se stávají takové druhy fotografie jako vědecká fotografie, mikro a makrofotografie, rentgenogram, fotogram atd.
- Silným impulsem pro novou fotografii v Evropě byla výstava *Film und Foto* ve Stuttgartu, 1929. Ta inspirovala i domácí fotografii a v Praze byly realizovány dvě výstavy nové fotografie v l. 1930 a 1931, na nichž se sešla celá domácí fotografická avantgarda. Klíčové postavy české avantgardy přelomu 20. a 30. let: Alexandr Hackenschmied, Jaromír Funke, Josef Sudek, Jaroslav Rössler a další. Domácí moderní fotografie vyšla z amatérských fotografických klubů.

# Jaromír Funke

Fotoportrét, cca 1930



Kompozice, 1927

